

Date :- 01/08/2024

NOTIFICATION

Sub :- CBCS Syllabi of M. A. in Sanskrit (Sem. III & IV)

Ref. :- Decision of the Academic Council at its meeting held on 27/07/2024.

The Syllabi of M. A. in Sanskrit (Third and Fourth Semesters) as per **NATIONAL EDUCATION POLICY – 2020 (2023 Pattern)** and approved by the Academic Council as referred above are hereby notified for implementation with effect from the academic year 2024-25.

Copy of the Syllabi Shall be downloaded from the College Website
(www.kcesmjcollege.in)

Sd/-
Chairman,
Board of Studies

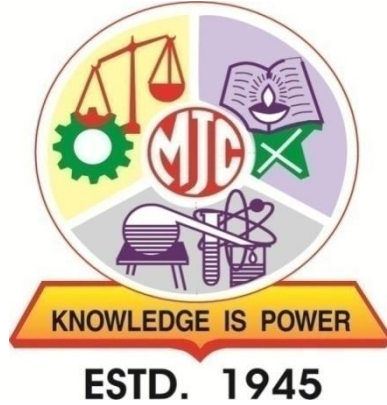
To :

- 1) The Head of the Dept., M. J. College, Jalgaon.
- 2) The office of the COE, M. J. College, Jalgaon.
- 3) The office of the Registrar, M. J. College, Jalgaon.

Knowledge is Power

Khandesh College Education Society's
Moolji Jaitha College, Jalgaon
An "Autonomous College"

Affiliated to
Kavayitri Bahinabai Chaudhari
North Maharashtra University, Jalgaon-425001

STRUCTURE AND SYLLABUS

Reviews MA Sanskrit

(SEM III & IV)

Under Choice Based Credit System (CBCS)
and
as per NEP-2020 Guidelines

[w.e.f. Academic Year: 2024-25]

प्रस्तावन

भारत सरकारच्या नवीन शैक्षणिक धोरणानुसार कौशल्याधिष्ठीत मानव संसाधन हे उच्च शिक्षणाचे उद्दिष्ट आहे. ह्या सैद्धांतिक संकल्पनांचे सखोल ज्ञान आणि अनुभवात्मक प्रात्यक्षिक पद्धतींद्वारे हे संपादन केले पाहिजे हा या मागचा दृष्टीकोन आहे. UGC, NEP-2020 आणि महाराष्ट्र सरकारच्या मार्गदर्शक तत्वांनुसार मूळजी जेठा महाविद्यालय (स्वायत्त) ने विभाग-विशिष्ट संरचना स्वीकारली आहे. महाविद्यालयाच्या संस्कृत अभ्यास मंडळाने संस्कृत पदव्युत्तर प्रथम वर्षाचा अभ्यासक्रम तयार केला आहे. भारताची प्राचीन साहित्याची परंपरा लक्षात घेऊन, या अभ्यासक्रमातून संस्कृत भाषा आणि साहित्य याविषयीची माहिती तसेच संस्कृतची लेखन व संभाषण ही भाषिक कौशल्ये, संशोधनाची आवड आणि मानवीय नैतिक मूल्ये विद्यार्थ्यांमध्ये विकसित होतील असा प्रयत्न केलेला आहे. संस्कृत विषयातील मूलभूत घटके, भाषिक, आध्यात्मिक, विज्ञाननिष्ठ माहिती व्हावी आणि मातृभाषेसह संस्कृत भाषेतील सार्वत्रिक ज्ञान व्हावे हा या अभ्यासक्रमाच्या रचनेमागील हेतू आहे. याशिवाय, प्रथम वर्षाच्या विद्यार्थ्यांना संस्कृतची भाषिक कौशल्ये शिकविली जातील किंबहुना एक पेपर मराठी असल्यामुळे विद्यार्थ्यांची रोजगारक्षमता देखील वाढेल.

दोन वर्षांच्या एकूण अभ्यासक्रमात संस्कृत साहित्य, संस्कृत वाङ्मयाचा इतिहास, साहित्यप्रकारांचा सूक्ष्म विचार, व्याकरण, वेद, दर्शन, लेखन व भाषा कौशल्ये, भाषाविज्ञान, भाषा संशोधन, प्राचीन भारतीय विज्ञान साहित्य, पत्रकारिता, महाकाव्ये, नाटक, आधुनिक संस्कृत साहित्य, मराठी साहित्य हे विषय असणार आहेत. याशिवाय, अभ्यासक्रमाची रचना संस्कृत भाषा आणि साहित्य संशोधन, भाषांतरमीमांसा यांसारख्या अभ्यासपत्रिका विविध क्षेत्रातील वर्तमान आणि भविष्यातील गरजा पूर्ण करण्यासाठी तयार करण्यात आलेल्या आहेत. ज्यातून विद्यार्थ्यांची विविध कौशल्ये विकसित करण्यावर भर देण्यात आला आहे. या अभ्यासक्रमात प्रात्यक्षिकाचा देखील समावेश आहे. प्रत्येक पेपरचा तपशीलवार अभ्यासक्रम सुचवलेल्या अधिक वाचनासाठीच्या संदर्भाच्या यादीसह जोडला आहे.

Program Specific Outcome PSO (M.A. Sanskrit):

After completion of this course, students are expected to learn/understand the:

PO No.	PSO
1	Information about the types of Sanskrit Literature.
2	Develop Attitude Socio Linguistics of Students.
3	Information about Grammar studies.
4	Develop Critic & Research Attitude of Student.
5	Develop Attitude of Literary Forms.
6	Information about ancient Indian Knowledge system.
7	Develop Reading, Writing & Communication Skills of Students.
8	Information about Popular Sanskrit Literature.
9	Develop Editing skills of students.
10	Information about tradition of Journalism in Sanskrit.

Multiple Entry and Multiple Exit options:

The multiple entry and exit options with the award of PG two year degree depending upon the number of credits secured;

Levels	Qualification Title	Credit Requirements	
		Minimum	Maximum
6.5	PG First Year	22	22
7.0	PG Second Year	22	22

Class	Semester	Course Module	Code	Title	Credits	Hours
MA II	III	DSC	SAN-DSC - 611	Rupka – रूपक	4	4
			SAN-DSC - 612	Grammar III व्याकरण III	4	4
			SAN-DSC - 613	Sankhyakarika सांख्यकारिका	4	4
			SAN-DSC - 614	Vaidic Literature वैदिक साहित्य I	2	2
		DSE	SAN-DSE615 -A	लोकसाहित्य	4	4
			SAN-DSE- 615-B	संस्कृती अभ्यास	4	4
		RP	SAN-RP 616	Research Project-I	4	8
	IV	DSC	SAN-DSC - 621	Natyashastra नाट्यशास्त्र	4	4
		DSC	SAN-DSC - 622	Grammar IV व्याकरण IV	4	4
		DSC	SAN-DSC - 623	Linguistics भाषाशास्त्र	4	4
		DSE	SAN-DSE- 624A	खान्देशातील लोकसाहित्य	4	4
			SAN-DSE- 624B	खान्देशातील मराठी साहित्य	4	4
		RP	SAN-RP-625	Research Project-II	6	12

DSC : Department-Specific Core course

DSE : Department-Specific elective

GE/OE : Generic/ Open elective

SEC : Skill Enhancement Course

TH : Theory

RM : Research Methodology

OJT : On Job Training

RP : Research Proje

Exam Pattern
(100 Marks Theory course)
Pattern of Question Papers (Sem.-III & Sem.- IV)

External Theory Examination		
Time : 3 Hours	Component Wise Details	Total Marks : 60
No. of Question		Marks
Question No.- 1	(Attempt any 2 out of 3 sub-questions)	12
Question No.- 2	(Attempt any 2 out of 3sub-questions)	12
Question No.- 3	(Attempt any 2 out of 3sub questions)	12
Question No.- 4	(Attempt any 2out of 3sub questions)	12
Question No.- 5	(Attempt any 3 out of 4 sub questions)	12
External Theory Examination Total marks		60
Internal theory assessment		
Unit Test (Component- 2)		20
Assignment / Group Discussion / Project / Seminar / Activity Participation / Study Visit (Component-3)		20
Internal Examination assessment Total Marks		40
External Theory Examination And Internal Examination assessment Total marks		100

Exam Pattern
(50 Marks Theory course)
Pattern of Question Papers (Sem.-III & Sem.- IV)

External Theory Examination		
Time : 2 Hours	Component Wise Details	Total Marks : 40
No. of Question		Marks
Question No.- 1	(Attempt any 2 out of 3 sub-questions)	10
Question No.- 2	(Attempt any 1 out of 2 sub questions)	10
Question No.- 3	(Attempt any 2 out of 3 sub questions)	10
Question No.- 4	(Attempt any 2 out of 3 sub-questions)	10
External Theory Examination Total marks		40
Internal theory assessment		
Unit Test (Component-2)		10
Internal Examination assessment Total Marks		10
External Theory Examination And Internal Examination assessment Total marks		50

M. A. Sanskrit

SEM III

SAN-DSC-611

Rupka - रूपक

श्रेयांक ४ :

एकूण गुण: १००

अंतर्गत मूल्यमापन ४० :

सत्रांत मूल्यमापन ६० :

Course Objectives	1. To study the definition & Kinds of Rupaka. 2. To study the beauty of Rupkas 3. To study the language skills of Kalidasa. 4. To do the comparative study of other Drama	
Course Outcomes	At the end of course, the students will be able to; 1. know the definition & Kinds of Rupaka. 2. acknowledge with the beauty of Rupkas. 3. get the language skills of Kalidasa. 4. understade the comparative study of other Drama	
Unit	Topic Particulars	Hours
Unit I	अभिज्ञानशाकुंतलम् – अंक १ आणि २ 1.1 अंक १- प्रस्तावना, नाटकीय रचना, भाषांतर, कथावस्तूचा अभ्यास 1.2 अंक १ - संदर्भ, काव्यात्मक सौंदर्य, व्यक्तीचित्रण 1.3 अंक २ - कथानकातील दुवे, नाटकीय रचना, भाषांतर 1.4 अंक २ - काव्यात्मक सौंदर्य, व्यक्तीचित्रण, कथावस्तूचा विस्तार	15
Unit II	अभिज्ञानशाकुंतलम्- अंक ३ आणि ४ 2.1 अंक ३ - नाटकीय रचना, नाटकातील रस योजना, नाट्य सौंदर्य 2.2 अंक ३ - नाटकातील प्रतिके, काव्यात्मक सौंदर्य, व्यक्तीचित्रण 2.3 अंक ४ – चौथ्या अंकाचे महत्त्व, कथानकातील दुवे, नाटकीय संरचना 2.4 अंक ४ - काव्यात्मक सौंदर्य, निसर्ग चित्रण, कथावस्तूचा विस्तार	15
Unit III	अभिज्ञानशाकुंतलम् अंक ५ आणि ६ 3.1 अंक ५ – कलिदासाचे नाट्यकौशल्ये, नाटकीय रचना, कथावस्तूचा विस्तार 3.2 अंक ५ - काव्यात्मक सौंदर्य, व्यक्तीचित्रणे, रसपरिपोष 3.3 अंक ६ – कथानकातील स्थित्यंतरे, नाटकीय रचना 3.4 अंक ६ - काव्यात्मक सौंदर्य, व्यक्तीचित्रण, कथावस्तूचा विस्तार	15

Unit IV	अभिज्ञानशाकुंतलम् अंक ७ व १ ते ७ 4.1 अंक ७ – कलिदासाचे नाट्यकौशल्ये, नाटकीय रचना 4.2 अंक ७ – सुखान्त नाटकाची संकल्पना, व्यक्तीचित्रणे, रस परिपोष 4.3 अंक १ ते ७ – कथानकातील स्थित्यंतरे, कालिदासाने कथानकात केलेले बदल 4.4 अंक १ ते ७ - काव्यात्मक सौंदर्य, व्यक्तीचित्रणे, कथावस्तूचा विस्तार	15
Study Resources	1 वळिंबे, (संपा). कालिदास, अभिज्ञानशाकुंतलम्. पुणे: लोखंडे प्रकाशन, १९५६ 2. मिराशी, वा. वि. (संपा). कालिदास, मुंबई: प्रका.म. रा.सा.सं.मंडळ, दादर, १९३४ 3. वाळिंबे, रामचंद्र (संपा). कालिदास, अभिज्ञानशाकुंतलम्. अमरावती: सुयोग प्रकाशन, २००२ 4. भट, गो.के. संस्कृत नाटके आणि नाटककार: पुणे ३०. श्रीविद्या प्रकाशन, १९८० 5 भट्ट, वसन्तकुमार. कालिदास. कव्यावलोकन. गांधीनगर: प्रका. संस्कृत साहित्य अकादमी, २०१९ 6. भट्ट वसन्तकुमार, अभिज्ञानशाकुंतलम् का पाठ परामर्श: देलवाडा :राजस्थान: प्रका. आर्ष गुरुकुल महा.आबू पर्वत, २०१५ 7. शास्त्री हरिदास (संपा). कालिदास, अभिज्ञानशाकुंतलम्: मेरठ उ.प.साहित्य भंडार, १९९९ शास्त्री वेदप्रकाश. अभिज्ञानशाकुंतलम्: वाराणसी: प्रका. चौखम्बा विद्याभवन, २०१५ 8. मिराशी वा. वि.. कालिदास, नागपूर, सुविचार प्रकाशन मंडळ लि. १९३४ 9. भट. गो.के. संस्कृत नाटके आणि नाटककार. पुणे ३०. श्रीविद्या प्रकाशन, शनिवार पेठ, १९८० 10.कुलकर्णी ज्ञानेश्वर, कविराज. पुणे, मृदूगंध प्रकाशन, १९९९	

M. A. Sanskrit SEM III SAN- DSC-612 Grammar-III व्याकरण -II		
श्रेयांक ४ : एकूण गुण: १००		अंतर्गत मूल्यमापन ४० : सत्रांत मूल्यमापन ६० :
Course objectives	1. To acquire the students with vedic words and their meanings. 2. To study the concepts of <i>Nirukta</i> of Yaskacharya. 3. To study the Patnaji Mahabhashya. 4. To know the theory of development of words in <i>Nirukta</i>.	
Course outcomes	At end of course, the students will be able to 1. acquire with vedic words and their meanings. 2. know the concepts of <i>Nirukta</i> of Yaskacharya. 3. Get awareness of Patnaji Mahabhashya. 4. understand the theory of development of words in <i>Nirukta</i>	
Unit	Topic Particular	Hours
Unit I	निरुक्त अध्याय सातवा 1.1 अध्याय ७ – पाद १ व २ - अथातो दैवतम् । 1.2 अध्याय ७ - पाद २ व ३ - दैवत कांडाचा अभ्यास. 1.3 अध्याय ७ - पाद-४ व ५ अथातोऽनुक्रमिष्यामः। 1.4 अध्याय ७ – पाद- ६ व ७ – शब्दार्थ	15
Unit II	निरुक्त अध्याय सातवा 2.1 अथ शब्दानुशासनम् 2.2 शब्दाची व्याख्या 2.3 शब्दानुशासनाची प्रयोजने 2.4 शब्दानुशासनाची रीत	15
Unit III	पस्पशाह्निक 3.1 आकृतीपदार्थ 3.2 द्रव्यपदार्थवाद 3.3 सिद्धे शब्दार्थसंबंधे 3.4 ज्ञानात धर्म की प्रयोगात	15

Unit IV	पस्पशाह्निक 4.1 व्याकरण शब्दाचा अर्थ 4.2 चतुर्दशसूत्रीचे प्रयोजने 4.3 व्याकरण स्वरूप वा विचार 4.4 वर्णाच्या उपदेशाचे प्रयोजन	15
Study Resources	1. वेदप्रकाश, विद्यावाचस्पती (संपा). - व्याकरण महाभाष्य. <i>पस्पशाह्निक</i>: नयी दिल्ली: मेहरचंद लक्ष्मनदास पब्लिकेशन्स, २००१ 2. मीमांसक, पंडित युधिष्ठिर रामालाल (संपा). व्याकरण महाभाष्य. 3. <i>पस्पशाह्निक</i>: सोनीपत हरियाणा, कपूरट्रस्ट प्रकाशन, १९८० 4. शास्त्री, चारुदेव मोतीलाल (संपा). व्याकरण महाभाष्य. <i>पस्पशाह्निक</i>: नयी दिल्ली: बनारसीदास, बंगलो रोड, १९९५ 5. राजवाडे, वि.का. (संपा). यास्काचार्य. <i>निरुक्त</i>: पुणे: स्वरदा प्रकाशन, १९६० 6. ऋषि, उमाशंकर. (संपा). यास्काचार्य. <i>निरुक्त</i>: - वाराणसी: चौखंबा प्रकाशन, १९६८ 7. मुळे, अंबादास. (संपा). यास्काचार्य. <i>निरुक्त</i>: - संपा. डॉ. पुणे: संस्कृत भारती प्रकाशन, २००४ 8. ब्रह्ममुनी, (संपा). यास्काचार्य: <i>निरुक्त</i>: हरियाणा आचार्य प्रकाशन, रोहतक, १९६५ 9. अभ्यंकर, वासुदेवशास्त्री (मराठी अनुवाद) कुलकर्णी मल्हार (संपा). व्याकरण महाभाष्य. <i>पस्पशाह्निक</i>: पुणे: म.म. प्रका. निवाहक संस्कृत विद्या परिसंस्था, ६३५, सदाशिव पेठ, २००८ 10. भागवत, पं. वामनशास्त्री, <i>पाणिनीय व्याकरण आणि भाषा तत्वज्ञान</i>: मुंबई: बा.म.रा.सा.सं. मंडळ, १९८५ 11. देशपांडे, प्रज्ञा (संपा). यास्काचार्य: <i>निरुक्त</i>: नागपुर. प्रका. पु. मो. सोनटक्के भारतीय विचार साधना महल, १९९३	

M. A. Sanskrit SEM III SAN- DSC-613 Sankhyakarika सांख्यकारिका		
श्रेयांक ४ : एकूण गुण: १००		अंतर्गत मूल्यमापन ४० : सत्रांत मूल्यमापन ६० :
Course objectives	1. To know the Ancient tradition of Philosophy. 2. To study the concepts' of Samkhya Karika. 3. To know the Philosophical approach of Samkhya Karika. 4. To know the criticism of Samkhya Darshana.	
Course outcomes	At the end of course, the students will be able to; 1. know the Ancient tradition of Philosophy. 2. know the concepts' of Samkhya Karika. 3. get information about the Philosophical approach of Samkhya Karika. 4. know about the criticisms of Samkhya Karika.	
Unit	Topic Particular	Hours
Unit I	सांख्यकारिका (ईश्वरकृष्ण कृत) श्लोक १ ते १६ 1.1 सांख्यांचे पंचवीस तत्त्वे 1.2 प्रमाणांचे लक्षण व प्रकार 1.3 सत्कार्यवाद 1.4 त्रिगुणांचे प्रतिपादन	15
Unit II	सांख्यकारिका (ईश्वरकृष्ण कृत) श्लोक १७ ते ३० 2.1 प्रकृति पुरुष विचार 2.2 बुद्धीचे लक्षण आणि तिचे तीन धर्म 2.3 मन, अहंकार, बुद्धी या तीन्हींचे निरूपण 2.4 अंतःकरणत्रयाचा व्यापार	15
Unit III	सांख्यकारिका (ईश्वरकृष्ण कृत) श्लोक ३१ ते ४५ 3.1 करण निरूपण 3.2 करणाचे पोटभेद 3.3 विशेष अवशेष यांच्या विभागाचे प्रतिपादन 3.4 सूक्ष्म शरीर	15

Unit IV	सांख्यकारिका(ईश्वरकृष्ण कृत) श्लोक ४६ ते ७२ 4.1 विपर्यय, नवतुष्टी 4.2 लिंग सर्ग 4.3 भाव सर्ग 4.4 प्रत्यय सर्ग कैवल्य विचार	15
Study Resources	1. त्रिपाठी, वंदना, (संपा). <i>सांख्यकारिका</i> : दिल्ली: शिवालिक प्रकाशन, १९६९ 2. उपाध्याय, (संपा). <i>सांख्यतत्त्व कौमुदी</i> : वाराणसी: चौखंबा प्रकाशन, २००३ 3. केसरी, वेदान्त. (संपा). <i>सांख्यकारिका</i> : मुंबई: प्रका.कौमुदीप्रकाश, मु. द. जोग दीपदर्शन सोसा. डोंबिवली, पश्चिम, २००३ 4. शास्त्री, आचार्य जगन्नाथ, (संपा). <i>सांख्यकारिका</i> : वाराणसी: मोतीलाल बनारसीदास, १९६६ 5. झा, अर्चना(संपा)., <i>सांख्यकारिका प्रश्नोत्तरी</i> – वाराणसी: चौखंबा सुरभारती प्रकाशन, २००४ 6. शास्त्री, श्रीगुरुप्रसाद, (संपा). <i>सांख्यकारिका</i> : वाराणसी: विद्यापीठ प्रकाशन, १९७८ 7. पांडुरंग, कृ. न (संपा). <i>सांख्यकारिका</i> : द्वैतवेदांताध्ययन, बेंगलुरु संशोधन प्रतिष्ठान, २०११ 8. शुक्ल, पंडित श्रीहरीराम, (संपा). <i>सांख्यतत्त्वकौमुदी</i> : वाराणसी: चौखंबा प्रकाशन, २००५ 9. शास्त्री, राकेश (संपा). <i>सांख्यकारिका: गौडपाद भाष्यसहित</i> , वाराणसी: चौखंबा प्रकाशन, २००२ 10. मिश्र, श्रीवाचस्पती (संपा). <i>सांख्यकारिका</i> : मुंबई: निर्णयसागर मुद्रणालय, १९५६ 11. गौड, पंडित श्रीज्वालाप्रसाद (संपा). <i>सांख्यकारिका</i> : वाराणसी: चौखंबा विद्याभवन, १९५२	

M. A. Sanskrit SEM III SAN-DSC-614 Vaidic Literature – I वैदिक साहित्य १-	
श्रेयांक : २ एकूण गुण: ५०	अंतर्गत मूल्यमापन २० : सत्रांत मूल्यमापन ३० :

Course objectives	1. To study the importance of Indian Knowledge . 2. To study the Importance of Indian Science . 3. To provide the students Indian knowledge . 4. To study the ancient knowledge of Sanskrit.	
Course outcomes	At the end of course, the students will be able to; 1. know the importance Indian Knowledge .. 2. learn the Importance of Indian Science . 3. get the Indian knowledge . 4. know ancient knowledge of Sanskrit .	
Unit	Topic Particular	Hours
Unit I	ऋग्वेद दीपिका १.१ ऋग्वेदाचे प्रचीनत्व १.२ ऋग्वेदीय देवता १.३ आग्निसूक्त १. १ १.४ आग्निसूक्त १. १	08
Unit II	ऋग्वेद दीपिका २.१ वरुणसूक्त १.२५ २.२ वरुणसूक्त १.२५ २.३ सूर्य सूक्त १.११५ २.४ सूर्य सूक्त १.११५	07
Unit III	ऋग्वेद दीपिका ३.१ विष्णु सूक्त १.१५४ ३.२ विष्णु सूक्त १.१५४ ३.३ इंद्र सूक्त २.१२ ३.४ इंद्र सूक्त २.१२	08
Unit IV	ऋग्वेद दीपिका ४.१ विश्वमित्र नदी सूक्त ३.३३ ४.२ विश्वमित्र नदी सूक्त ३.३३ ४.३ नासदीय सूक्त १०.१९१ ४.४ नासदीय सूक्त १०.१९१	07

Study Resources	1. मुग्धा गाडगीळ आणि शिल्पा सुमंत साप . ऋग्वेद दीपिका पुणे . प्रका . भांडारकर प्राच्य विद्या संशोधन मंदिर . २०२३ 2. कुलकर्णी भीमराव संपा . ऋग्वेद . पुणे . प्रका . श्री . सं . वि . कुलकर्णी वेदार्थ / प्रकल्प द्वारा सदा मंगल ११७०/१९ शिवाजी नगर, २००७ 3. वैद्य चि . वि . वैदिक वाङ्मयाचा इतिहास . पुणे . सुयोग प्रकाशन . २९९० 4. दांडेकर रा . ना . वैदिक देवता . गायत्री प्रकाशन . १९८० 5. डांगे सिंधू . भारतीय साहित्याचा इतिहास , नागपूर , मंगल प्रकाशन , . १९७५ 6. वेलणकर , पराडकर , जोशी . ह . द . संपा . ऋक् सूक्त वैजयन्ति . पुणे . प्रकाशक , टी . म . वि . वैदिक संशोधन मंडळ . १९६५ 7. Macdonell, <i>Munshiram Manoharlal History of Sanskrit Literature</i>, Delhi, 1958 8. Chaubey B.B.(Ed) <i>The New Vedic Selection</i>. Varanasi, Bharatiya Vidya Prakashan, 1965 9. Chaubey B.B.(ED) <i>The New Vedic Selection – Part II</i>. Varanasi, Bharatiya Vidya Prakashan, 1992 10. शशिप्रभा कुमार . वैदिक अनुशीलन , दिल्ली , विद्याभारती प्रकाशन , २०१७ 11. जियालाल कम्बोज . संपा . ऋग्वेद . दिल्ली , विद्याभारती , प्रकाशन , २०१७	
-------------------------------	--	--

M. A. Sanskrit
तृतीय सत्र
MAR-DSE 3 -615A लोकसाहित्य

श्रेयांक

४ :

अंतर्गत मूल्यमापन ४० :

एकूण गुण: १००

सत्रांत मूल्यमापन ६० :

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे	१. 'लोकसाहित्य' ही संकल्पना व त्याचे स्वरूप समजावून सांगणे. २. लोकसाहित्याच्या आधारे लोकसंस्कृतीचे स्वरूप समजावून सांगणे . ३. लोकसाहित्याचा विविध ज्ञानशाखांशी असलेला संबंध स्पष्ट करणे. ४. लोकसाहित्याच्या विविध अभ्यासपद्धतींविषयी माहिती करून देणे .	
अभ्यासक्रमाचे फलित	१. विद्यार्थ्यांना 'लोकसाहित्य' ही संकल्पना जाणून घेता येईल. २. विद्यार्थ्यांना लोकसंस्कृतीचे स्वरूप समजून घेता येईल . ३. विद्यार्थ्यांना लोकसाहित्याचा विविध ज्ञानशाखांशी असलेला परस्परसंबंध कळेल. ४. विद्यार्थ्यांना लोकसाहित्याच्या विविध अभ्यासपद्धतींचा परिचय होईल.	
घटक	घटक विश्लेषण	तास
I	लोकसाहित्य – संकल्पना व स्वरूप	१५
	१ लोकसाहित्य संज्ञा व अर्थ . २- लोकसाहित्य . लोकसंस्कृती ३ लोकसाहित्यातील .लोकमानस ४ लोकसाहित्याची वाटचाल व वेगळेपण .	
II	लोकसाहित्याच्या अभ्यासाचे संप्रदाय व पद्धती	१५
	१ -संप्रदाय लोकसाहित्याचे अभ्यास .भाषाशास्त्रीय ,निसर्गरूपकवादी , हेतुकल्पनावादी ,भ्रांतकल्पनावादी ,मानवशास्त्रीय संप्रदायमानसशास्त्रीय संप्रदाय , २ ,रचनानुसारी ,संदर्भान्वयी ,कार्यान्वयी -लोकसाहित्याच्या अभ्यासपद्धती . ध्येयनिष्ठपद्धती आंतरसांस्कृतिक ,मौखिक अविष्कारसूत्र पद्धती ,	
III	लोकसाहित्य व विविध ज्ञानशाखा परस्परसंबंध	१५
	१ लोकसाहित्य आणि .समाजशास्त्र २लोकसाहित्य आणि मानसशास्त्र . ३लोकसाहित्य आणि मानववंशशास्त्र . ४ लोकसाहित्य आणि भाषाशास्त्र . ५लोकसाहित्य आणि इतिहास व पुरातत्वशास्त्र .	
IV	लोकसाहित्याचे विविध वाङ्मयप्रकार	१५
	१- लोकगीत . स्वरूप आशय आणि प्रकार , २- लोककथा . स्वरूप व व्युत्पत्ती ३ परंपरा व स्वरूप -लोकनाट्य . ४- लोककला . वेगळेपण	

अभ्यासाचे स्रोत	१. भागवत दुर्गा. लोकसाहित्याची रूपरेखा, मुंबई. २०१७, मराठी ग्रंथ संग्रहालय, २. मांडे प्रभाकर, लोकसाहित्याचे स्वरूप परिमल, औरंगाबाद, प्रकाशन, १९७८. ३. व्यवहारे शरद, लोकसाहित्य, परभणी, संकल्पना व स्वरूप. तिरुपती प्रकाशन, १९९१. ४. व्यवहारे शरद, लोकसाहित्य, रंग आणि रेखा. नागपूर विश्वभारती, प्रकाशन, १९९३. ५. ठेरे रा.चिं., लोकसाहित्य, पुणे, शोध आणि समीक्षा. पद्मगंधा प्रकाशन, २००० ६. व्यवहारे शरद, लोकसंस्कृतीचे अंत, प्रवाह. पुणे प्रतिमा, प्रकाशन, १९९९. ७. भवाळकर तारा. लोकसंचित, पुणे, राजहंस प्रकाशन, १९८९. ८. शिंदे विश्वनाथ, लोकसाहित्याची मीमांसा खंड १ व २, पुणे, स्नेहवर्धन प्रकाशन, २०१२. ९. मोरजे गंगाधर, लोकसाहित्य, पुणे, क्षेत्रीय अभ्यास. पद्मगंधा प्रकाशन, १९९९. १०. वाकोडे मधुकर, करोगल सुषमा, मौखिकता आणि लोकसाहित्य, नवी दिल्ली, साहित्य अकादमी. २००१, ११. व्यवहारे विद्या, लोकसाहित्य लोकसंस्कृती, पुणे, प्रतिमा प्रकाशन, २०००. १२. व्यवहारे शरद. मराठी लोकगीते, विश्वभारती प्रकाशन, स्वरूप विशेष : नागपूर. १९९४, १३. मांडे प्रभाकर. लोकरंगभूमी, औरंगाबाद, गोदावरी प्रकाशन, १९८२. १४. व्हटकर नामदेव, मराठी लोकनाट्य तमाशा, नागपूर, कला आणि साहित्य : अजब प्रकाशन, १९७५. १५. भोसले द., ता. लोकसंस्कृती, पुणे, स्वरूप आणि विशेष. पद्मगंधा प्रकाशन, २००५.	
-----------------	---	--

M. A. Sanskrit
तृतीय सत्र
MAR-DSC- 615 B संस्कृती अभ्यास

श्रेयांक

४ :

अंतर्गत मूल्यमापन ४० :

एकूण गुण: १००

सत्रांत मूल्यमापन: ६०

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे	१.'संस्कृती अभ्यास 'या ज्ञानशाखेची ओळख करून देणे. २ संस्कृती आणि साहित्य यातील अनुबंध स्पष्ट ,समाज.करणे. ३.बदलत्या सामाजिक आणि राजकीय स्थितीसंदर्भात साहित्य आणि संस्कृती संबंध तपासणे. ४परस्परसंबंधाचा संस्कृती अभ्यासावरील प् साहित्य आणि अभिव्यक्तीरूपांच्या.रभाव अभ्यासणे.	
अभ्यासक्रमाचे फलित	१.संस्कृती अभ्यासाचे महत्त्व समजून घेता येईल' विद्यार्थ्यांना . २.संस्कृती आणि साहित्य यातील अनुबंध समजून घेता येईल ,विद्यार्थ्यांना समाज . ३ विद्यार्थ्यांना बदलत्या सामाजिक आणि राजकीय स्थितीसंदर्भात साहित्य आणि .संस्कृती संबंध समजून घेता येईल. ४साहित्य आणि अभिव्यक्तीरूपांच्या परस्परसंबंधाचा संस्कृती अभ्यासावरील प्रभाव अभ्यासता . .येईल	
घटक	घटक विश्लेषण	तास
I	संस्कृती अभ्यास संकल्पना व स्वरूप :	१५
	१ .संस्कृती संकल्पना व व्याख्या : २ .संस्कृती स्वरूप व व्याप्ती : ३ .संस्कृतीचे घटक ४ .संस्कृती आणि उपसंस्कृती (होगर्ट आणि हॉल)	
II	संस्कृती अभ्यास समाज आणि इतिहास :	१५
	१ जागतिक ,भारतीय ,मराठी -संस्कृती संकल्पनेचा मागोवा . २ संस्कृती आणि साहित्य यांचा सहसहसंबंध . ३ संस्कृती अभ्यासाचे महत्त्व . ४(मानव्यविद्या ,लोककला ,पुरातत्व) आंतरविद्याशाखीय दृष्टी :संस्कृती अभ्यास .	
III	संस्कृती प्रभुत्वसंबंध ,समाज ,	१५
	१ संस्कृती अभ्यासाच्या दिशा . २ प्रभुत्वसंबंध सापेक्षता आणि संस्कृती . ३ महाराष्ट्रातील संस्कृतीप्रवाह . ४ आदिवासी आणि साहित्य ,वंचित ,दलित ,स्त्रिया .	
IV	संस्कृतीअभ्यास राजकीय परिप्रेक्ष्य :	१५
	१ इतिहास आणि राजकारण ,संस्कृती . २ राजकीय वसाहतवाद व समाजांतर्गत सांस्कृतिक वर्चस्ववाद . ३ देशीवाद आणि आधुनिकोत्तर वाद . ४ राजकारण आणि संस्कृती ,समकालीन समाजकारण .	

अभ्यासाचे स्रोत	• कर्वे इरावती , मराठी लोकांची संस्कृती. १९५१ , देशमुख आणि कंपनी , मुंबई , • कुलकर्णी गो ., म . आधुनिक मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी , पुणे , . १९९४ , मेहता पब्लिकेशन्स • रसाळ सुधीर , वाङ्मयीन संस्कृती , मुंबई. २०१२ , मौज प्रकाशन , • डहाके वसंत आबाजी , मराठी साहित्य , समाज आणि संस्कृती , मुंबई , . २००६ , पॉप्युलर प्रकाशन • कोसंबी दामोदर , पुराणकथा आणि वास्तवता , मुंबई लोकवाङ्मय गृह , . १९९८ , प्रकाशन • भावे श्री , मा . जीर्णोद्धार , मुंबई १९८ , लोकवाङ्मय गृह प्रकाशन , ६ . • देवी गणेश , पाटील . सु. म . अनु , स्मृतीभ्रंशानंतर , पुणे पद्मगंधा प्रकाशन , . २००९ • थोरात हरीश्वंद्र , मूल्यभानाची सामग्री , मुंबई. २०१२ , शब्द प्रकाशन , • वळवी दीपककुमार , आदिवासी लोककथा , संकल्पना आणि स्वरूप : कोल्हापूर . २०१५ , स्वच्छंद प्रकाशन ,	
----------------------------	---	--

M. A. Sanskrit SEM III SAN-DSC-616 -RP Research Project -I			
श्रेयांक एकूण गुण: १००		४ :	अंतर्गत मूल्यमापन ४० : सत्रांत मूल्यमापन ६० :
Course objectives	1. To study about the practical knowledge. 2. To study about the work culture. 3. To study about social activities. 4. To study about various activities doing social work		
Course outcomes	At the end of course, the students will be able to: 1. know about the practical knowledge . 2. know the work culture 3. know about social activities 4. know about various activities doing social work		
Unit	Topic Particular	Credit	Hours
Unit I	संस्कृत विषयाच्या अनुषंगाने संशोधन विषयाची निवड करणे	1cr	30
Unit II	संशोधन पद्धती, पूर्व संशोधनाचा आढावा घेणे	1cr	30
Unit III	साहित्य संकलन, गृहीतके, उद्दिष्टे ठरविणे	1cr	30
Unit IV	संशोधन प्रकल्प आराखडा तयार करून सादर करणे. (कमीत कमी १० पाने)	1cr	30

संदर्भ ग्रंथ

1. द् ववेदी प्रभूनाथ, *संस्कृत शोध प्र व ध*, वाराणासी, शारदा संस्कृत पुस्तकालय, २०१७
2. पांडेय देवेंद्रनाथ, *शोध प्र व ध*, जयपूर, संस्कृत पुस्तकालय. २०१२
3. वरखेडे रमेश, मंगला, *संशोधनाचे पद्धतीशास्त्र*, ना शक. प्रकाशक, मंगला वरखेडे, २०१३
4. कऱ्हाडे बी. एम, *शास्त्रीय संशोधन पद्धती*, नागपूर, मनोहर पंपळापुरे, पंपळापुरे अँड कं. पब्लिशर
5. संत तू. का. *संशोधन पद्धती प्र क्रिया*, पुणे, पुणे वद्यार्थी गृह प्रकाशन. २०१०
6. अदवंत म. ना., *भाषा व साहित्य: संशोधन*, पुणे साहित्य प्रकाशन १९६०
7. पाटील महेंद्र, *संशोधन पद्धती*
8. भुसारी रघुनाथ महारुद्र, *साहित्य आ ण संशोधन*, हैद्राबाद, उस्मानिया वद्यापीठ, १९५१
9. झा अनिल कुमार, *शोध प्र व ध: दर्पणः*, जयपूर सेन्ट्रल संस्कृत युनिव्हर्सिटी, २०१८

SEM IV

M. A. Sanskrit SEM IV SAN- DSC- 621 Natyashastra नाट्यशास्त्र		
श्रेयांक	४ :	अंतर्गत मूल्यमापन ४० :
एकूण गुण: १००		सत्रांत मूल्यमापन ६० :

Course objectives	1.This course aims to get the students acquainted with the definition of Natyshastra 2. To do the study of tools and technical study of Natyshastra. 3.To study the importance of Rasa & Bhavas in drama 4.To study the kinds of Dasharupaka & Kinds Of Nayak andi Naika	
Course outcomes	At the end of course, the students will be able to: 1. know definition of Natyshastra. 2. Get awareness of the tools and technical study of Natyshastra. 3. understand the importance of Rasa & Bhavas in drama. 4.learn the kinds of Dasharupaka& Kinds Of Nayak andi Naika	
Unit	Topic Particular	Hours
Unit I	नाट्यशास्त्र-अध्याय २ 1.1 नाट्यमंडपाची रचना 1.2 नाट्यमंडपाचे प्रकार 1.3 नाट्यमंडपासाठी भूमीची निवड 1.4 नेपथ्यगृह	15
Unit II	नाट्यशास्त्र-अध्याय 6 2.1 रंगशीर्ष, प्रेक्षकगृह 2.2 मत्तवारिणी, रंगपीठ 2.3 रस, भाव, प्रवृत्ती, व्यभिचारी भाव,सात्विक भाव 2.4 अभिनय, धर्मी, सिद्धी, गान, वाद्ये, ध्रुवगान	15
Unit III	नाट्यशास्त्र-अध्याय ७ 3.1 रससूत्र 3.2 रसाचे स्वरूप, रसास्वादाचे स्वरूप, 3.3 रस आणि भाव संबंध ,रस देवता, रसाचे रंग 3.4 आठ रसांचे प्रकार	15

Unit IV	दशरूपक अध्याय १ व २ 4.1 रूपकाचे प्रकार 4.2 वस्तू, नेता, पंचसन्धी, विष्कभक, प्रवेशक. 4.3 नायकाचे प्रकार, नाईकांचे प्रकार 4.4 नाईकेच्या अवस्था	15
Study Resources	1 शुक्ल, बाबुलाल शास्त्री. (संपा). भरतमुनी – नाट्यशास्त्र. वाराणसी: चौखम्बा संस्कृत संस्थान, १९९९ २. कंगले, र.प (संपा). भरतमुनी रसभाव विचार. मुंबई: महाराष्ट्र राज्य साहित्य निर्मिती मंडळ, १९७३३. ३. भट. गो.के (संपा). भरत नाट्यमंजरी. पुणे: श्रीविद्या प्रकाशन, १९८० ३. केतकर, गोदावरी, (संपा). भरतमुनी. नाट्यशास्त्र. मुंबई: पोपुलर प्रकाशन, १९९७ ४. जोशी, अ.म. (संपा). भारतातीय नाट्यविज्ञान पुणे: स्नेहवर्धन पब्लिशिंग हाऊस, १९९६ ५. दीक्षित, आनंद प्रकाश. रस सिद्धांत स्वरूप विश्लेषण. दिल्ली: राजकमल प्रकाशन, १९६० ६. वाटवे, के. ना- रस विमर्श – पुणे, मनोहर ग्रंथमाला, १९६० ७. धनंजय; दशरूपकविधान; संपा. र.प. कंगले; मुंबई; प्रका. महाराष्ट्र साहित्य संस्कृती मंडळ, 2015. ८. डॉ. के.ना वाटवे; रसविमर्श; पुणे 2 ; चित्र शाळा प्रकाशन ; 1960 . ९. डॉ. गो.के. भट; भरतनाट्यमंजरी; पुणे; भंडारकर रिसर्च इन्स्टीट्यूट ; 1975. १० धनंजय; दशरूपकम्, संपा. र.प. कंगले; मुंबई; महाराष्ट्र राज्य साहित्य मंडळ, 2015. ११. धनंजय; दशरूपकम् -व्याख्याकार; डॉ. सुधाकर मालवीय; वाराणसी; चौखम्बा कृष्णादास अकादमी, 2004.	

M. A. Sanskrit SEM IV SAN-DSC-622 Vaykarn IV- व्याकरण 4	
श्रेयांक ४ : एकूण गुण: १००	अंतर्गत मूल्यमापन ४० सत्रांत मूल्यमापन ६० :

Course objectives	1.To study the importance of various types of of basic grammar & creative language. 2.To know the basic knowledge about Sanskrit grammar of language 3. To study the language skills. 4.To know the literary & grammatically skills of Sanskrit langu.	
Course outcomes	At the end of course, the students will be able to: 1.know the importance of various types of basic grammar 2.know the basic knowledge of sanskrit language. 3.get aware of language skills. & creative language. 4.enable to know the literary & grammatically skills of Sanskrit language	
Unit	Topic Particular	Hours
Unit I	लघुससिद्धांत कौमुदी कृदन्त प्रकरण . 1.1 - प्रत्यय - तव्यत 1.2 - प्रत्यय - तव्य 1.3 - प्रत्यय अनियर 1.4 - प्रत्यय - तृच,	15
Unit II	कृदन्त प्रकरण 2.1- प्रत्यय - शतृ - शानच, 2.2- प्रत्यय - शतृ - शानच, 2.3- प्रत्यय - क्त , क्तवक्तु 2.4- प्रत्यय - त्वां, तुमुन्	15
Unit III	अपठित गद्य भाषांतर 3.1-कथा साहित्याचे भाषांतर 3.2 - नाटक साहित्याचे भाषांतर 3.3 - वैदिक सूक्त व मन्त्राचे भाषांतर 3.4 - निवडक वेदाचे भाषांतर	15
Unit IV	अपठित पद्य भाषांतर 4.1 - संस्कृत स्तोत्रांचे भाषांतर 4.2 - संस्कृत गीताचे भाषांतर 4.3 - चाणक्यनीति श्लोकांचे भाषांतर- २५ श्लोक 4.4 - वैराग्य शतकातील १ ते २५ श्लोक	15

Study Resources	१.सोमलवार, नीला. <i>लाघुसिद्धांत कौमुदी</i> – यवतमाळ: कौमुदी प्रकाशन, २००१ २. पेन्ना, मधुसूदन, <i>वीसा. संस्कृत साधना</i>, नागपूर विसा बुक्स , २०११ ३. जोशी, म. द <i>लघुसिद्धांत कौमुदी</i> . पुणे: म. द आणि लोखंडे प्रकाशन.१८८३ ४.आचार्य कपिलदेव, (संपा). <i>संस्कृत व्याकरण एवं लघुसिद्धांत कौमुदी</i>. वाराणसी: विश्वविद्यालय प्रकाशन, २०१२ ५. मराठे, हंसश्री, <i>कृदंत –सिद्धांता</i>, नागपूर: सतीश मराठे प्रकाशन, १९९९ ६. सिद्धालंकार, पं हरिचरण, <i>ऋग्वेद भाष्य</i>. नई दिल्ली: प्रकाशक, विजय कुमार गोंविंद हातानंद, २०१२ ७.भास, <i>उरुभङ्ग</i>, गिरी कपिलदेव (संपा). वाराणसी: चौखाबा सुरभारती प्रकाशन, २०११ ८.शर्मा, विष्णु <i>पंचतंत्र</i> शर्मा अखिलेश (संपा). लातूर: विद्याभारती प्रकाशन, २०१५ ९.शंकराचार्य, <i>स्तोत्ररत्नावली</i>. गोरखपुर: गीता प्रेस , २००५ १०. भर्तृहरि, <i>वैराग्यशतक</i>. वाराणसी: चौखाबा सुरभारती, २०११	
------------------------	--	--

M. A. Sanskrit SEM IV SAN-DSC- 623 Linguistics भाषाशास्त्र		
श्रेयांक	४ :	अंतर्गत मूल्यमापन ४० :
एकूण गुण: १००		सत्रांत मूल्यमापन ६० :

Course objectives	1. To know the accent and pronunciation of Sanskrit words. 2. To know the theory of origin & development of language. 3. To know the importance of linguistics. 4. To know the family of Language.	
Course outcomes	At the end of course, the students will be able to: 1. know accented and pronunciation of words. 2. know the theory of origin & development of language. 3. get awareness with importance of linguistics. 4. enable to know the family of Language.	
Unit	Topic Particular	Hours
Unit I	भाषाशास्त्र 1.1 भाषा परिवार 1.2 प्राचीन भारतीय भाषाशास्त्राचा इतिहास 1.3 भाषा- भाषाशास्त्र भाषेचा उद्गम, 1.4 भाषेची उत्पत्ती व उपपत्ती	15
Unit II	भाषाशास्त्र 2.1- ध्वनीशास्त्र किंवा शिक्षाशास्त्र 2.2- वर्णविचार व वर्णमाला, 2.3-..व्यवसिते 2.4- धातू, प्रत्यय व्यवसिते	15
Unit III	भाषाशास्त्र भाषाशास्त्र 3.1 वक्यविचार 3.2 कारकविचार किंवा वाक्यरचना 3.3 आघात विचार 3.4 आघाताचे प्रकार	15

Unit IV	भाषाशास्त्र 4.1 भाषाभ्यासाच्या विविध पद्धती 4.2 भाषापृथक्करण पद्धती आणि अर्थसिद्धांत. 4.3 भाषा शास्त्रीय सिद्धांत . 4.4 ग्रीमचा नियम, वर्नरचा नियम, ग्रासमनचा नियम.	15
Study Resources	1. किशोरसिंग, <i>संस्कृत भाषाविज्ञान</i> . आग्रा: विनोद मंदिर, २००१ 2. गडकर, गजेंद्र एस.ए. <i>भाषा आणि भाषाशास्त्र</i> . मुंबई: विश्वविद्यालय, १९९६ 3. व्यास, भोलाशंकर. <i>संस्कृत का भाषाशास्त्रीय अध्ययन</i> , दिल्ली: भारतीय ज्ञानपीठ प्रकाशन, १९७१ 4. मौर्य, राजनारायण. <i>भाषाशास्त्रीय मूलतत्वे</i> . पुणे: सिटी स्टोल, १९८५ 5. मसाले, इनामदार. <i>भाषा विज्ञान – वर्णनात्मक आणि ऐतिहासिक</i> . पुणे: सोमण, संजय प्रकाशन, १९७२ 6. पंडित, म. दे. <i>प्राचीन भारतीय भाषाशास्त्र</i> . पुणे: शुभदा सरस्वत प्रकाशन, २०००, २०१६ 7. पळसुले, ग. बा. <i>संस्कृत भाषेचा इतिहास आणि पूर्वतिहास</i> . पुणे: १७ तिलक महाराष्ट्र विद्यापीठ, १९९७७ 8. Dalai, B.K. <i>Studies in Indian Linguistics</i> . Delhi. Bhartiya Prakashan, २००२ ९. Avery b. John, <i>Contribution to the History of verb – Inflection in Sanskrit</i> , JAOS, 1875	

M. A. Sanskrit चतुर्थ सत्र MAR-DSE 4 -624 A खान्देशातील लोकसाहित्य		
श्रेयांक	४ :	अंतर्गत मूल्यमापन ४० :
एकूण गुण: १००		सत्रांत मूल्यमापन ६० :

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे	१. खान्देशातील लोकसाहित्याची संकल्पना व स्वरूप समजावून सांगणे. २. खान्देशातील लोकसंस्कृतीचे स्वरूप समजावून सांगणे. ३. खान्देशातील आदिवासी लोकसाहित्याचे स्वरूप स्पष्ट करणे. ४. खान्देशातील आदिवासी लोकसंस्कृती आणि लोकजीवन याविषयी माहिती करून देणे.	
अभ्यासक्रमाचे फलित	१ .विद्यार्थ्यांना खान्देशातील लोकसाहित्याची संकल्पना व स्वरूप समजून घेता येईल. २ .विद्यार्थ्यांना खान्देशातील लोकसंस्कृतीचे स्वरूप जाणून घेता येईल. ३ .विद्यार्थ्यांना खान्देशातील आदिवासी लोकसाहित्याचे स्वरूप समजून घेता येईल. ४ .विद्यार्थ्यांना खान्देशातील आदिवासी लोकसंस्कृती आणि लोकजीवन याचा परिचय होईल.	
घटक	घटक विश्लेषण	तास
I	खान्देशातील सांस्कृतिक पार्श्वभूमी	१५
	१ .खान्देशचे भौगोलिक क्षेत्र सांस्कृतिक इतिहास , २ खान्देशातील .लोकजीवन परंपरा व बोली , ३ .अहिराणीची पूर्वपीठीका ४ अहिराणी लोकसाहित्याचे स्वरूप .	
II	खान्देशातील लोकसाहित्याचे प्रकार	१५
	१ स्वरूप -अहिराणी लोकगीत . २अहिराणी लोकगीत .तांचे प्रकार ३ अहिराणी लोककथा स्वरूप व वैशिष्ट्ये . ४- उखाणे ,वाक्प्रचार ,अहिराणी म्हणी . वाङ्मयीन व सांस्कृतिक वेगळेपण	
III	खान्देशातील लोकरंगभूमी	१५
	१ .लोकरंगभूमीचे प्रकार आणि वैशिष्ट्ये २. खान्देशातील तमाशा ३ खान्देशातील गोंधळ परंपरा . ४खा .न्देशातील वही गायन	
IV	खान्देशातील आदिवासींचे लोकसाहित्य	१५
	१ .खान्देशातील आदिवासी जमाती २ .खान्देशातील आदिवासी लोकसंस्कृती ३. खान्देशी आदिवासींचे लोकसाहित्य	

	४ .खान्देशातील आदिवासींची लोकगीतेलोककला ,	
अभ्यासाचे स्त्रोत	• कृष्णा पाटील, अहिराणी लोकसाहित्य दर्शन खंड-2 नातीगोती, महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृती मंडळ, मुंबई. • मू, ६ते १ -खंड ,खानदेशचा सांस्कृतिक इतिहास ,शहा.ब.का.स.वाणी मराठी प्रगत अध्ययन संस्था, धुळे. • पुष्पा गावित, आदिवासी संस्कृती, भाषा आणि साहित्य, प्रशांत पब्लिकेशन, जळगाव. • पुष्पा गावित, पश्चिम खानदेशातील आदिवासी लोकसाहित्य, प्रशांत पब्लिकेशन, जळगाव. • वासुदेव वले ,खानदेश आणि विदर्भ सीमा प्रदेशातील लोकसाहित्य, अथर्व प्रकाशन, जळगाव. • शैलजा देवगावकर ,महाराष्ट्रातील आदिवासींचे लोकसाहित्य, श्री साईनाथ प्रकाशन, नागपूर. • शालिनी नारखेडे ,खानदेशातील वही वाङ्मय, गोदावरी प्रकाशन, औरंगाबाद. • फुला बागुल ,खानदेशातील लोकदैवते व कुलाचार, आमची श्रीवाणी, जानेवारी 2016. • डी. जी. पाटील ,पावरा समाज व संस्कृती ,भाषा संशोधन केंद्र, बडोदा. • म.सु. पगारे ,पावरा लोकगीतातील लोकसंस्कृती, प्रशांत पब्लिकेशन, जळगाव. • सुधीर कोठावडे ,मावची बोली समाज आणि संस्कृती, आशापुरी प्रकाशन, साक्री. • सुधीर देवरे ,अहिराणी लोक संस्कृती, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे. • बाळासाहेब गुंजाळ ,अहिराणी म्हणी अनुभवाच्या खाणी, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर. • सुरेश पाटील ,बागलानी लोकगीते आणि लोकसंस्कृती, प्रज्ञा प्रकाशन, नाशिक. • यादव पाटील ,खानदेशातील लोककथा, गोदावरी प्रकाशन, औरंगाबाद. • दा. गो. बोरसे ,अहिराणी लोकसाहित्याचे वैशिष्ट्ये, गिरीजा साहित्य प्रकाशन, नागपूर. • सयाजी निंबाजी पगार ,खानदेशातील ग्रामदैवते आणि लोकगीते, का.स.वाणी मराठी प्रगत अध्ययन संस्था, धुळे. • सुधीर देवरे ,अहिराणी लोकपरंपरा, ग्रंथाली प्रकाशन, मुंबई. • भारत कुलकर्णी ,अहिराणी भाषा आणि संस्कृती, शिरपूर. • सुधीर देवरे ,अहिराणी गोट, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे. • मीनाक्षी सामंत ,अहिराणी लोककथा मीमांसा, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर. • शशिकांत पाटील ,अहिराणी लोक साहित्य अभ्यास कृष्णा पाटील यांचा विशेष संदर्भ, चिन्मय प्रकाशन, औरंगाबाद	

M. A. Sanskrit DSE-4 MAR-624 (B) खान्देशातील मराठी साहित्य		
श्रेयांक	४ :	अंतर्गत मूल्यमापन ४० :
एकूण गुण: १००		सत्रांत मूल्यमापन ६० :

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे	१. विद्यार्थ्यांना खान्देशातील मराठी साहित्याचे स्वरूप समजावून सांगणे . २. सामाजिक व ,विद्यार्थ्यांना खान्देशातील वाङ्मयीन . सांस्कृतिक पार्श्वभूमी समजावून सांगणे. ३ . परंपरा व वाटचाल याविषयी माहिती देणे ,खान्देशातील मराठी कवितेचे स्वरूप . ४ . कथेचे स्वरूप समजावून सांगणे खान्देशातील मराठी .	
अभ्यासक्रमाचे फलित	१ विद्यार्थ्यांना खान्देशातील मराठी साहित्याचे स्वरूप समजून घेता येईल. २. सामाजिक व सांस्कृतिक पार्श्वभूमी समजून घेता येईल ,विद्यार्थ्यांना खान्देशातील वाङ्मयीन . ३. परंपरा व वाटचाल कळेल ,खान्देशातील मराठी कवितेचे स्वरूप . ४. खान्देशातील मराठी कथेचे स्वरूप व वाटचाल लक्षात येईल .	
घटक	घटक विश्लेषण	तास
I	खान्देशातील मराठी साहित्य संकल्पना व स्वरूप : १ सामाजिक व सांस्कृतिक पार्श्वभूमी : खान्देश . १ संकल्पना व स्वरूप : खान्देशातील मराठी साहित्य . २ खान्देशातील मराठी साहित्याच्या प्रेरणा . ३ लेखन परंपरा व वाटचाल : खान्देशातील साहित्य .	१५
II	खान्देशी मराठी कविता ,मातीत अजून ओल आहे : नेमलेली साहित्यकृती) संपादन (जळगाव ,प्रशांत पब्लिकेशन्स ,आशुतोष पाटील - १ स्वरूप व वाटचाल : खान्देशातील मराठी कविता . २ ' .मातीत अजून ओल आहे या कवितासंग्रहातील कवितांचे स्वरूप व आशय ' ३ ' .मातीत अजून ओल आहे प्रतीके,या कवितासंग्रहातील कवितांमधील प्रतिमा ' ४ ' .मातीत अजून ओल आहे या कवितासंग्रहातील कवितांचे मूल्यमापन ' वैशिष्ट्ये	१५
III	खान्देशातील मराठी कथा स्वरूप : १ संकल्पना व स्वरूप : खान्देशातील मराठी कथा . २ लेखन प्रेरणा : खान्देशातील मराठी कथा . ३ परंपरा व वाटचाल : खान्देशातील मराठी कथा . ४ वैशिष्ट्ये व वेगळेपण : खान्देशातील मराठी कथा .	१५
IV	खान्देशातील निवडक मराठी कथा -कथाकार) रा ,रवींद्र पांढरे ,साळुंखे.शें. ,गोकुळ बागुल ,जगदीश पाटील ,संजीव गिरासे ,अशोक कौतिक कोळी (राहुल निकम ,जयवंत बोदडे ,दीपध्वज कोसोदे ,संजीवकुमार सोनवणे १ स्वरूप विशेष : खान्देशातील मराठी कथा . २ आशय व अभिव्यक्ती : खान्देशातील मराठी कथा . ३ विषय वैविध्य व जाणिवा : खान्देशातील मराठी कथा .	१५

	४ : खान्देशातील मराठी कथा .वैशिष्ट्ये व वेगळेपण	
अभ्यासाचे स्त्रोत	• वले वासुदेव ,प्रशांत पब्लिकेशन्स ,खानदेश साहित्य आणि संस्कृती , जळगाव २०१६नोव्हेंबर -प्रथम आवृत्ती) • देसाई संभाजीप्रशांत ,खानदेशातील साहित्य व समाजदर्शन , ,पब्लिकेशन्सजळगाव २०१६मार्च -प्रथम आवृत्ती) • पाटील आशुतोष ,(संपादन)मातीत अजून ओल आहेप्रशांत , २०२२फेब्रुवारी -जळगाव प्रथम आवृत्ती ,पब्लिकेशन्स • वले वासुदेवजळगा ,प्रशांत पब्लिकेशन्स ,खानदेशातील साहित्य ,व)प्रथम आवृत्ती२०१६सप्टेंबर - • मुलाटे वासुदेवकैलास पब्लिकेशन् ,स्वरूप व दिशा ग्रामीण साहित्य ,स , १९९४-प्रथम आवृत्ती) औरंगाबाद • पाटील शिरीष ,(संपादन)खानदेशचे मराठी साहित्य कथाकार आणि : प्रशांत पब्लिकेशन् ,कथास२०१६जून-प्रथम आवृत्ती) जळगाव , • पांढरे रवींद्र ,पोरकी माणसंमुं ,लोकवाङ्मय गृह ,बई) ,प्रथम आवृत्ती- २०२१ऑक्टोबर • कोळी अशोक कौतिकऔरंगाव ,स्वरूप प्रकाशन ,कुड ,ाद प्रथम) २००३सप्टेंबर -आवृत्ती • महाजन प्रभावती-प्रज्ञा ,साहित्य आणि साहित्यिक : खानदेश भूमी , सां ,प्रबोध प्रकाशनगली २०१२डिसेंबर -प्रथम आवृत्ती)	

M. A. Sanskrit SEM IV SAN-OJT-625 RP – Research Project II	
श्रेयांक ६ :	अंतर्गत मूल्यमापन : ६०
एकूण गुण: १५०	सत्रांत मूल्यमापन : ९०

Course objectives	1. To study about the practical knowledge. 2. To study about the work culture. 3. To study about social activities. 4. To study about various activities doing social work	
Course outcomes	At the end of course, the students will be able to: 1. know about the practical knowledge . 2. know the work culture 3. know about social activities 4. know about various activities doing social work	
Unit	Topic Particular	Hours
I	संशोधन प्रकल्पलेखन	१८०

संदर्भ ग्रंथ

1. द् ववेदी प्रभूनाथ, संस्कृत शोध प्र व ध, वाराणासी, शारदा संस्कृत पुस्तकालय, २०१७
2. पांडेय देवेंद्रनाथ, शोध प्र व ध, जयपूर, संस्कृत पुस्तकालय. २०१२
3. वरखेडे रमेश, मंगला, संशोधनाचे पद्धतीशास्त्र, ना शक. प्रकाशक, मंगला वरखेडे, २०१३
4. कऱ्हाडे बी. एम, शास्त्रीय संशोधन पद्धती, नागपूर, मनोहर पंपळापुरे, पंपळापुरे अँड कं. पब्लिशर
5. संत तू. का. संशोधन पद्धती प्र क्रया, पुणे, पुणे वद्यार्थी गृह प्रकाशन. २०१०
6. अदवंत म. ना., भाषा व साहित्य: संशोधन, पुणे साहित्य प्रकाशन १९६०
7. पाटील महेंद्र, संशोधन पद्धती
8. भुसारी रघुनाथ महारुद्र, साहित्य आ ण संशोधन, हैद्राबाद, उस्मानिया वद्यापीठ, १९५१
9. झा अनिल कुमार, शोध प्र व ध: दर्पणः, जयपूर सेन्ट्रल संस्कृत युनिव्हर्सिटी, २०१८

शुभमस्तु

मूळजी जेठा (स्वायत्त)मह वद्यालय
संस्कृत अभ्यास मंडळ

नाव	पद	महा वद्यालय
प्रो.भाग्यश्री भलवत्कर	अध्यक्ष	मू.जे.(स्वायत्त) मह वद्यालय जळगाव.
डॉ.अ खलेश शर्मा	सदस्य	मू.जे.(स्वायत्त) मह वद्यालय जळगाव.
डॉ.क्रांती व्यवहारे	सदस्य	बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा वद्यापीठ, औरंगाबाद.
डॉ.पंकजा वाघमारे	सदस्य	शासकीय ज्ञान वज्ञान महा वद्यालय, औरंगाबाद.
प्रो.क वता होले	सदस्य	क वकुलगुरू का लदास संस्कृत वद्यापीठ ,रामटेक.
डॉ.जयश्री सकळकळे	सदस्य	शंकरलाल खंडेलवाल महा वद्यालय, अकोला.